

BEDRE BYRUM

Rapport over bedømmelsen af 23 indsendte projektforslag

Marts 2003

Introduktion

Bedre Byrum er et udviklingsprojekt, der sætter fokus på kvaliteten af danske byrum. Initiativtager til projektet er Fonden Realdania med arkitekterne Stig L. Andersson og Jan Gehl som faglige rådgivere. Intentionen er at udvikle en række projektforslag, der inddrager engagerede danske kommuner, borgere og brugere samt talentfuld faglig ekspertise i en ny praksis omkring programmering og udformning af byens rum.

I juni 2002 indbød Fonden Realdania kommunerne til at indsende ideer til, hvordan de vil gribe fornyelsen af deres offentlige rum an. Resultatet var overvældende: Der indkom 114 forslag fra alle hjørner af landet, og både store byer og mindre landkommuner var repræsenteret. Forslagene dækkede hele spektret fra den historiske bys gader og pladser og provinsbyens vejkruds over parkeringsarealer og havnerum til oversete restarealer og hverdagsrum som parcelhuskvarterets uderum og stationsbyens torve.

Mængden af forslag tydeliggjorde, at tiden i høj grad er moden til at beskæftige sig med byrum. Ideerne illustrerer ønsket om skabe steder, hvor byens borgere kan færdes og opholde sig, og hvor rummene kan fungere som bymæssige mødesteder.

Blandt de 114 forslag valgte bedømmelsesudvalget for Bedre Byrum 24, som med økonomisk støtte fra Fonden Realdania skulle udvikles til egentlige projekter over en periode på tre måneder. Det var en vanskelig opgave at skulle vælge, fordi mange af idéoplæggene kunne fortjene at blive realiseret. 24 forslag blev så at sige taget på deres ord: Ja tak, vi vil gerne se denne idé bearbejdet på den foreslåede måde, med dette programindhold og ved hjælp af den beskrevne proces.

Nærværende rapport beskæftiger sig med disse projekter.

Kriterier for bedømmelsen

Blandt de 24 indsendte projekter er der ét, som ikke opfylder betingelserne. De øvrige 23 er alle i konditions-mæssig stand og derfor optaget til bedømmelse.

Projekterne er i januar måned 2003 bedømt af et udvalg bestående af:

Flemming Borreskov, administrerende direktør, Fonden Realdania
Stig L. Andersson, landskabsarkitekt, SLA Landskabsarkitekter
Jan Gehl, arkitekt, Dr. Litt., Kunstakademiets Arkitektskole
Anne Knudsen, chefredaktør, Weekendavisen
Henrik Reeh, lektor i Moderne Kultur ved Københavns Universitet
Jytte Rex, filminstruktør og billedkunstner
Niels Østergård, landsplanchef, Miljøministeriet

Arkitekt Eric Messerschmidt har fungeret som sekretær for Bedømmelsesudvalget i samarbejde med projektleder Marianne Kofoed, Fonden Realdania.

Bedømmelsesudvalget har i forbindelse med sin gennemgang af projekterne lagt særlig vægt på tre forhold:

1 – Omfang af og nytænkning i det forløb, som kommunen har benyttet sig af for at etablere et frugtbart samarbejde om byrumsprojektets udvikling og igangsættelse.

2 – Byrumsprojektets indholdsmæssige tilrettelæggelse og funktionalitet.

3 – Byrumsprojektets arkitektoniske lødighed og nytænkning i en dansk sammenhæng.

Som led i sin vurdering af det enkelte projekt har Bedømmelsesudvalget endvidere set på, hvorledes der er taget stilling til de 8 nøglebetragtninger for en nutidig organisering af byens rum, som er opstillet i programmets afsnit 'Bedre RUM til byens LIV':

Følelsen af samhørighed

Imødekommenhed

Foranderlighed

Sanselighed

Synlige forskelle

Naturens aflæselighed

Umiddelbar forståelighed

Noget på hjerte

Frem for alt har Bedømmelsesudvalget vurderet, om det enkelte projekt på begavet vis evner at sammenfatte sin programmering og udformning af byens rum således, at det kan øge menneskers glæde ved og brug af dem – i situationer, som spænder fra det stille, individuelle ophold til de større fælles begivenheder, alt efter hvilket byrum der er tale om.

Generelle bemærkninger til de 23 projekter

Indledningsvis finder Bedømmelsesudvalget grund til at understrege, at der er tale om 23 spændende og interessante projekter og det på trods af, at de involverede parter kun har haft en meget begrænset tid til at gennemføre udviklingsforløbet. Bedømmelsesudvalget er i særlig grad imponeret over det engagement og det meget store arbejde, der er blevet lagt for dagen. Det gælder ikke mindst den nytækning og kreativitet, der er mobiliseret for at udvikle nye metoder til at inddrage borgere og andre interessenter i planlægningen af de nye byrum. De traditionelle måder med borgermøde og høringer er udvidet til internetbaserede dialogfora og virtuelle udviklingsprocesser. Samtaler på tværs af generationer og grupperinger er afprøvet i nye inspirerende sammenhænge med workshops og gruppearbejder om byrummenes programmering.

Det skinner igennem, at disse processer har haft en positivt afsmittende effekt på samarbejdet mellem forvaltning, rådgivere og borgere. I ikke få tilfælde fornemmes således en begejstring, der slår igennem i form af en sprudlende idérigdom eller giver sig udslag i en indlevet grafisk formidling af projektets intentioner.

Hensigten med Bedre Byrum er at fremme et andet syn på byens rum end det traditionelle og standardiserede. Bedømmelsesudvalget noterer med glæde, at projekterne peger fremad i den forstand, at de ikke behandler byrum som todimensionale udenomsarealer og restarealer, der er blevet til overs efter den øvrige planlægning. Byrummene ses i stedet som tredimensionale rum, der ikke alene kan være med til at skabe arkitektonisk sammenhæng i byerne; i mange projekter fremmer de også brugernes oplevelser af sanselighed, af natur og af stoffighed.

Projekterne tildeler med andre ord byrummene en central rolle i byens liv. Byrummene gøres til omdrejningspunkter for socialt liv og adfærd, og det er vel at mærke ikke alene spadsereturen eller cafékulturen, der bliver tilgodeset. Det er for eksempel et gennemgående træk ved mange forslag, at de gør sig stor umage for at indpasse mere sportsprægede ungdomsaktiviteter, der ellers er henvist til byens andet geled. Projekterne myldrer med ideer til kropslig udfoldelse og 'urban street-life' i et omfang, der afspejler aktuelle tendenser til at animere bylivet med performances og skateboards.

Baggrunden skal formodentlig søges i, at hovedparten af de 23 projekter har brugt en brugerstyret programmering af aktiviteterne som afsæt for byrummenes indretning. I nogle projekter skinner det igennem, at de inspirerende processer med borgergrupper og interesseorganisationer har anbragt rådgiverne i en vanskelig balanceakt mellem et samlet rumligt greb og ønsket om at opfylde meget forskellige og udtalte behov for særlige aktiviteter. I visse tilfælde er projekterne tæt på at ende som "funktionscollager", hvis rumligt arkitektoniske klarhed ikke er helt så overbevisende som intentionerne. Nogle af disse forslag synes ikke at rumme collagens fleksible evne til løbende at ændre karakter, funktion og udtryk som funktion af tid. Dertil er forslagene formmæssigt allerede for fastlåste.

Bedømmelsesudvalget finder det opløftende, at langt de fleste inspirerende programmeringsforløb har resulteret i tilsvarende inspirerede løsningsforslag, hvor den konkrete udformning giver

plads – rum – til, at mange slags liv kan udfolde sig uden at kolliderer med særinteresser eller fællesskabets behov for tryghed og tilgængelighed.

I programmet for Bedre Byrum er der lagt vægt på, at projekterne skal føje ny viden til vores eksisterende måde at indrette de offentlige rum på. I dette lys er det meget tilfredsstillende at konstatere, hvorledes forslagene tilsammen indeholder en rigdom og variation i løsningsforslag, som andre og kommende byrumsprojekter kan benytte sig af. Det foreliggende materiale er så kvalificeret og gennemarbejdet, at det i realiteten udgør et katalog over ideer til mulige fremtidige tiltag.

Blandt andet rummer projekterne en bred vifte af forslag til belysningsstrategier og materialekonstellationer med mange brugbare overvejelser, som kommunerne med fordel kan lade sig inspirere af. Det er også interessant at se, hvordan koting og beplantning i mange projekter indgår som de grundbestanddele, et byrum bygges op af – ikke mindst ud fra betragtninger om rationel pleje og drift. Endelig er det velgørende, at der i projekterne kun optræder få gimmicks og flygtige løsninger, der ikke holder sæsonen ud.

Sammenfattende er det Bedømmelsesudvalgets enige vurdering, at de 23 projekter hver for sig og tilsammen udgør et værdifuldt bidrag til diskussionen om danske byers fremtidige udvikling. Ikke blot er de i deres nuværende form gode og lærerige eksempler på, hvorledes et veltilrettelagt og bredt funderet forløb kan udkrystallisere sig i en nutidig organisering af byens rum. Bedømmelsesudvalget er også overbevist om, at stederne kan udvikles til dejlige og karakterfulde rum, som vil være til gavn og glæde for byernes borgere.

Gennemgang af projekterne i uprioriteret rækkefølge

Bedste byrum

Projekt indsendt af: Frederikshavn Kommune

Rådgiver: Europlan Arkitekter, By & Landskabsplanlægning

Projektet omdanner et centralt område i Frederikshavn fra at være en uoverskuelig trafikmaskine til at være en serie sammenhængende gadeforløb. Forbindelsen mellem byen og havnen søges genetableret i kraft af en bred trafikregulerende rambla, som samler stedets væsentlige offentlige byfunktioner som station og kirke i et forløb med parallelle hække.

Projektet er udviklet i en ganske omfattende og meget spændende samt bredt formidlet proces med inddragelse af elever fra handelsskole, kunstnere og lysfirmaer i byen. En meget aktiv hjemmeside har under hele forløbet fungeret som en inspirerende informations- og koordinationsplatform. Mange kommuner vil kunne lære af dens tilgængelige og direkte form for dialog med borgerne.

Bedømmelsesudvalget finder, at det konkrete forslag til en afvikling af trafikken indebærer betydelige begrænsninger for de potentielle muligheder for bedre byrum. Forslaget forbedrer områdets visuelle indtryk uden dog at tilføre det radikalt mere, end en traditionel trafiksanering ville gøre.

Det anbefales, at kommunen i sit videre arbejde i højere grad fokuserer på områdets byrumsmæssige aspekter og muligheder.

Stjerneparken

Projekt indsendt af: Gråsten Kommune

Rådgivere: Carl Bro rådgivende ingeniør og arkitektfirmaet Plan & Udvikling

Projektet lægger op til en omdannelse af vejudlæggene i et parcelhuskvarter i Gråstens udkant. Intentionerne er at finde en enkel løsning, der - uden at ændre på de enkelte huses ejendomsret - kan realiseres i et samarbejde mellem forvaltning og beboere.

Der er tale om et særdeles sympatisk og tiltrængt bidrag til diskussionen om, hvorledes den samlede visuelle og brugsmæssige værdi af landets mange parcelhuskvarterer kan udvikles. Desværre er forventningerne til projektbeskrivelsen, som blandt andet gik ud på at inddrage parcelhusenes forhaver, ikke blevet indfriet. Det ville have været særdeles interessant at se en bearbejdning af forholdet mellem de private forhaver og de offentlige arealer til nye og fælles rum for kvarteret.

Bedømmelseskomiteen finder ikke, at kvarteret i den foreslåede reducerede bearbejdning har fået det kvalitative løft, som kunne forventes. Det skønner, at resultatet i stor udstrækning må kunne tilskrives en uforløst dialog imellem parterne i den indledende fase, hvor projektets idé blev formuleret.

Mellemrummet

Projekt indsendt af: Hundested Kommune

Rådgiver: GHB Landskabsarkitekter ApS

Projektet behandler en stor langstrakt grønning, der er vokset frem på havnens tiloversblevne opfyldte arealer mellem Hundested by og havn. Det er et geografisk centralt område i byen, men udgør mentalt og rumligt et ingenmandsland, som i sit udtryk er tættere knyttet til den utilgængelige erhvervshavn end til den offentlige by.

Løsningen anviser et enkelt hovedgreb, som omdanner mellemrummet til en fascinerende bufferzone ved hjælp af ribbeformede jordvolde parallelt med vandet. Her kan rumlige lommer aktiveres på forskellige måder. Det er en grovstruktur, som kan optage mange ting i sig over tid – eller lade være. Uanset anvendelse tilføres området en visuel og klimatisk skærm, der besvarer en række landskabelige og funktionelle problemstillinger.

Bedømmelsesudvalget finder, at der er tale om en interessant og robust løsning, der ikke afskærer kommunen fra at kunne ændre områdets anvendelse og brug i takt med byens og havnens udvikling.

Bedømmelsesudvalget anbefaler, at de foreslåede aktiviteter med tilhørende udformninger mellem ribberne først iværksættes, når der er et reelt behov herfor. Forslaget vil vinde i styrke ved at have denne mulighed stående åben for at kunne imødekomme fremtidige og endnu ikke kendte ønsker.

Øster Allé – Et bevægelsesrum

Projekt indsendt af: Københavns Kommune, Afdelingen Vej & Park

Rådgivere: Thing & Wainø Landskabsarkitekter ApS

og Steen Bisgaard Jensen Landskabsarkitekter

Projektet omlægger den trafikerede indfaldsvej Øster Allé, så den i hele sin udstrækning forløber gennem sammensatte byrum med henholdsvis åbne og lukkede karakterer. I overgangene mellem allé og fælled anlægges en række felter med mulighed for at afholde aktiviteter, der i indhold henvender sig til de direkte omgivelser.

Løsningen er håndteret ved hjælp af et enkelt tværprofil, der lægger vejen så langt fra boligerne og Parken som muligt, mens biltrafikken fortsat kører i tracé uden at svække alleens rambla-karakter. Alleen retableres rumligt ved plantning af træer.

Bedømmelsesudvalget finder, at projektet trods sin afdæmpede fremtoning rummer en betydelig stofflig rigdom og variation, blandt andet i kraft af sine forskellige og gennemtænkte overfladebehandlinger. Der er både funktionelt og rumligt tale om et robust greb, som er gennemført med sikker og professionel hånd. Forud for det endelige forslag ligger grundige analyser af stedets muligheder, ligesom projektet er blevet til igennem en forbilledlig proces med inddragelse af mange aktører.

Det anbefales at overveje at lade projektet realiseres i to etaper. Den første med etablering af vejsnit og planlægning af store træer er i grunden tilstrækkelig. Samtidig gøres der opmærksom på, at den foreslåede løsning forudsætter, at den nuværende trafikkapacitet opretholdes.

Bedømmelsesudvalget bemærker, at det ikke fremgår af budgettet, om der er taget højde for omlægning af forsyningsnettet under terræn.

Byens FRI-mærker

Projekt indsendt af: Københavns Kommune, Afdelingen for Vej & Park

Idéoplæg: Landskabsarkitekt MAA, MPM Helle Nebelong og

kunsthistoriker, mag.art. Jens Peter Munk

Rådgivere: Forskellige enkeltpersoner

Projektet sætter sig for at rette opmærksomheden mod steder i København, der virker som forsømte pletter i byen. Det kan være oversete eller tiloversblevne arealer, håbløse hjørner eller afkroge, hvor der ikke er rart at være. Projektets afsæt er et nedslag midt i byen, men intentionen er at brede ideen som ringe i vandet ud over brokvartererne til byens periferi og videre til andre byer.

Konkret tages syv sådanne pletter under behandling, i en palet fra Langelinie-kajens yderste spids over et nyt vejforløb i Ørestad til Dantes Plads i centrum og Tove Ditlevsens plads på Vesterbrogade. Projektet undersøger det enkelte rums iboende potentialer ved at tænke dem ind i en ny bymæssig sammenhæng og efterfølgende nyindrette dem.

Bedømmelsesudvalget finder, at ideen om byens frimærker er nyskabende og meget inspirerende. Det er til gengæld mindre overbevist om den måde, den føres ud i livet på i de behandlede eksempler. Frem for en faglig bred indgang til problemformulering af hvert sted har man taget afsæt i en personlig og følelsesmæssig vurdering af stederne. Derpå er stederne bearbejdet til en række forskellige rumligheder og karakterer, hvor det er vanskeligt at forstå hensigten og se formålet med den afsluttende udformning af stederne.

De enkelte projektforslag tenderer til at blive overdesignede og ufleksible, hvor udgangspunktet netop var at forbedre og fastholde nogle af byens ubemærkede rum – uden derved at gøre dem alt for bemærkede og monumentale.

Udvalget anbefaler, at kommunen i sit videre arbejde fastholder de kvaliteter, der latent ligger i stederne og som netop er dem, der vækker borgernes interesse.

Således vil stederne, efter udvalgets opfattelse, have en langt større mulighed for at blive forankret lokalt og have en bredere appel til brugerne.

Nørrebro Station – Byens nye puls

Projekt indsendt af: Københavns Kommune, Afdelingen for Plan & Arkitektur

Rådgiver: Arkitektfirmaet Juul & Frost

Projektet arbejder med en omdannelse og en omlægning af en række rumdannelser i tilknytning til Nørrebro Station i København og på begge sider af jernbaneviadukten. Projektudviklingen er foregået hånd i hånd med et omfattende professionelt organiseret procesarbejde, der har omfattet workshops og gruppearbejder for hver enkelt rumdannelse.

Forslaget indeholder mange forskellige elementer, der i indhold og form søger at tilgodese såvel borgerønsker som rummenes egenart og fysiske udtryk. Til at samle delene bringes en række formentaler kendt fra byrumsplanlægningen i spil som gennemgående motiver, primært stribe overflader og buede former, som apteres med byinventar, beplantning, lys og vand.

I lyset af det engagement, der er lagt i at udvikle et indhold for de forskellige rum, finder Bedømmelsesudvalget resultatet uforløst. Det hænger ikke mindst sammen med, at de byplanmæssige forudsætninger for en byrumsmæssig tilgang til områdets komplekse problemstillinger ikke er tilvejebragt. Dermed bliver det uklart, hvad formålet er med de enkelte indgreb. Dele af dem forekommer således unødigt spektakulære i forhold til det givne steds karakter, fordi de skal besvare mere og andet end et byrum.

Det anbefales at afgrænse projektet ved at prioritere det væsentligste byrums udvikling og herigennem få belyst, om der er behov for en større omlægning af områdets rumdannelser, og hvori behovet præcis består.

Kulturgaden i Nakskov

Projekt indsendt af: Nakskov Kommune

Rådgiver: Philip Rasmussen AS

Projektets intentioner er at benytte en nødvendig renovering og opgradering af gadesystemets installationsføringer som afsæt for en omlægning af en lokalgade i Nakskov. Hensigten er at synliggøre, hvorledes forsyningsnettets installationsbrønde kan indgå som aktiverende omdrejningspunkter for skiftende gadeaktiviteter. Projektet nævner lys og vand som oplagte elementer, der på den måde kan sættes i spil i kraft af en interaktiv teknologi nedlagt i belægningen.

Bedømmelsesudvalget finder, at projektets intentioner rummer en original idé, som kunne være blevet en kærkommen anledning til at skabe en anden type byrum end Nakskov i dag rummer. Udvalget savner en rumliggjort godtgørelse af ideen, ligesom det ikke er tydeligt, hvori omlægningen fra lokalgade til kulturgade består. De viste løsninger fremstiller i højere grad en traditionel og belægningsorienteret situation suppleret med kunst i gadebilledet end et byrum med ændret indhold, funktion og hensigt.

I det videre forløb anbefales det kommunen, at bearbejde projektet ud fra programmets intentioner, så grundideen kan blive tydeliggjort.

Banegårdspladsen

Projekt indsendt af: Næstved Kommune

sammen med en styregruppe bestående af Storstrøms Trafikselvskab, DSB og DSB Ejendomme

Rådgivere: Andersen & Sigurdsson Arkitekter MAA PAR,

Carl Bro rådgivende ingeniør og

GHB Landskabsarkitekter ApS

Projektet opstiller en model for, hvorledes rene banegårdsfunktioner som ankomst, parkering og afsætning kan indarbejdes i et organisatorisk helhedsgreb, der skaber klarhed og overblik. Et stort felt foran Næstved Station defineres gennem en opstramning af kanterne og inden for denne ramme tilrettelægges et nyt set-up af programsatte funktioner på hver deres ø. Øerne adskiller sig fra hver andre i kraft af forskellige farvede overflader. Hertil føjes en innovativ belysningsstrategi, der skifter løbende henover døgnet, ugen og årstiderne.

Bedømmelsesudvalget stiller sig tvivlende over for de viste principper for fordeling af områdets funktioner samt organiseringen af banegårdspladsens komplekse bevægelsesmønster. Det synes ikke påvist, at grebet vil gøre færdsel og ophold på pladsen enklere og mere bekvemt.

Bedømmelsesudvalget er ligeledes orienteret om, at projektets professionelt styrede udviklingsproces med omfattende borgerinddragelse tilsyneladende ikke har givet alle interessenter mulighed for at komme til orde.

Det anbefales, at den videre behandling tager afsæt i en mindre dramatisk og diagrammatisk indretning af det komplekse transitrum og sigter mod en mere rumlig disposition. Frem for at arbejde med events og andre kulturelle og sociale aktiviteter anbefales det, at arbejde med de faktiske programmer, som banegårdspladsen rummer.

Drive-in til Ringe – vi tør godt

Projekt indsendt af: Ringe Kommune

Rådgivere: S&I Arkitekter KS og LAND+

Projektet omlægger en parkeringsplads på bagsiden af hovedgaden i Ringe til en multifunktionel plads, der konsekvent kombinerer trafikikker parkering med andre aktiviteter. Hensigten er at forvandle stedet til et spektrum af anderledes oplevelser og brug, når bilerne affolker det, eller give mulighed for at afspærre pladsen helt ved særlige arrangementer.

Forud for forslaget ligger en inspireret og engageret proces, der har inddraget alle naboer i en række diskussionsfora og skitseringsmøder for at definere pladsens sammenhæng med byens øvrige liv. Resultatet er en prunkløs indretning med parkerings-båse, der kan blive til aktivitetsrum ved hjælp af ganske enkle midler: Spor i belægningen, kombinerede bænke og installationsføringer samt lys og portmotiver.

Bedømmelsesudvalget er tiltrukket af projektets eksperimenterende og uprætentiøse karakter. Som det eneste forslag tager det positivt afsæt i bilernes behov og forholder sig til denne præmis med en befriende mangel på bekymring og begrænsning af at se bilen som et problem i

byen: For eksempel ved at foreslå bilbanko (med dyt for tre på stribe) som aktivitet på stedet. Udvalget hæfter sig også ved, hvorledes projektet ved en bevidst og gennemtænkt programmering af byrum evner at bringe forskelligartede – og traditionelt modstridende – funktioner i samklang med hinanden.

Udvalget vil gerne fremhæve forslaget pragmatisk holdning til en rumlig disposition af funktioner og hæfter sig ved den lethed og fleksibilitet, som projektet gør brug af.

Et netværk af steder og forbindelser

Projekt indsendt af: Roskilde Kommune

Procesleder: Jan Bille, Byg- og Planchef

Proceskonsulenter: Henrik Valeur og Dan Stubbergaard, uid

Projektledere: Fredrik Fritzon, uid, Tanja Jordan, Copenhagenoffice, Andreas Lykke-Olesen, Kollision, Johannes Pedersen, Plan B, og Julien De Smedt, PLOT

Projektet søger at illustrere, hvorledes man kan planlægge en byudvikling, der tager afsæt i landskabet. Stedet er bydelen Trekrøner Øst mellem Roskilde og Høje Taastrup opbygget omkring RUC. Midlet er gennem etableringen af infrastrukturelle og landskabelige tiltag, at skabe forudsætningen for den efterfølgende byggemodning af området.

Fem projekthold har hver konkretiseret deres delområde med forslag til, hvorledes stedet rumligt skal præges fremover, så det er de rumlige sekvenser og ikke de kommende bygninger, der bliver styrende for stedets karakter. Projektet opstiller i alt 20 forslag. De skal ikke forstås som konkrete oplæg, men snarere ses som en idébank, man løbende kan lade sig inspirere af uden at svække de overordnede intentioner. Der er tale om vandrum, bevægelsesforløb, terrænreguleringer, beplantningsstrategier og mindre bygningsmæssige indgreb. Udgangspunktet er, at disse elementer og fremtidige focal points skal planlægges og igangsættes. Det er så tanken, at de som landskabelige holdepunkter gennem lokalplaner og kommuneplantillæg kan danne base for den fremtidige udvikling.

Bedømmelsesudvalget bemærker, at der ikke er tale om byrum i almindelig forstand, snarere om et forstadiet til et byrum, der i takt med opførelsen af bygninger vil blive konkretiseret som rum i en bymæssighed. Fremgangsmåden med at bede yngre rådgivere i forskellige workshop-konstellationer om at skitsere på den bare mark for at afstikke den fremtidige udviklingsretning er god. Det er også interessant, at det allerede om tre år vil være muligt at se de konkrete resultater af dette arbejde. Det vil kunne inspirere andre kommuner til at gribe deres byudvikling an på en anden måde end den gængse og traditionelle facon.

Udvalget kan være i tvivl om, hvorvidt fremgangsmåden er tilstrækkelig robust over for markedsmæssige omskifteligheder, så de landskabelige tiltag yder tilstrækkelig modstand overfor udviklingen. Det er uklart hvorledes kommunen vil sikre, at de landskabelige greb ikke kommer til at stå i vejen for byudviklingen og faktisk bliver de attraktive rum, som bosætningen altid efterspørger.

Det anbefales, at Roskilde Kommune giver de implicerede rådgivere mulighed for at arbejde med den videre behandling af deres forslag.

Agora og kulturforum

Projekt indsendt af: Værløse Kommune

Rådgivere: Jeppe Aagaard Andersens Tegnastue og Lars Gemzøe

Projektet omhandler en reorganisering og nyorganisering af Scenatorvet i Værløse Bymidte, så dets karakter af samlingspunkt og mødeplads for byens borgere forstærkes – oplevelsesmæssigt, visuelt og betydningsmæssigt.

Der er tale om et projekt, som med baggrund i en livlig proces om stationsbymidstens fremtid viderefører det eksisterende torv. Værløses bymidte er kendetegnet ved en stor byplads samt en række mindre uregelmæssige pladسدannelser, der samler butikker og institutioner i et fodgængerstrøg. Forslaget åbner centertorvet og giver dermed byens scene en central placering. Indretningen er udført med nye belægningsarter, der relaterer sig til funktionerne, et vandbassin, dobbeltsidede bænke og enkle belysningsprincipper samt diskret beplantning. En let sejldugs-konstruktion til markering af scenen og nogle pergolaer fuldender billedet.

Bedømmelsesudvalget finder, at der er tale om en videreudvikling og kvalitativ bearbejdning af et eksisterende byrum. Udvalget er imidlertid ikke overbevist om, at denne løsning vil tilføre Værløse bymidte den innovative fornyelse, der efterspørges i programoplægget.

Byen efter gågaden

Projekt indsendt af: Thisted Kommune

Rådgiver: Birk Nielsens Tegnastue

Projektet beskæftiger sig med to byrum, Store Torv og Havnetorvet, i hver deres ende af Thistedes gågade. De omlægges begge med terrasseringer, belysning og vandspejle som gennemgående motiv for at skabe den parallelitet, der kan knytte dem sammen.

Forslaget har fundet sin form og sit indhold på basis af en inspireret programmering, der har fundet sted dels gennem afvikling af to workshops med deltagelse af forskellige interessegrupper, dels ved at inddrage offentligheden i et omfattende mediarbejde.

I forhold til projektbeskrivelsens intentioner, om at udvikle et tiltrængt alternativ til provinsbyens byrumshierarki, finder Bedømmelsesudvalget, at projektet er blevet amputeret ved kun at behandle to konkrete rumdannelser. De viste løsninger tydeliggør en hierarkisk forskel, hvor de øvrige og ikke behandlede byrum lades tilbage som sekundære. Heri er der ikke noget nyt i provinsbyens rumlige sammenhæng eller behandling.

Udvalget anbefaler kommunen at overveje, hvordan det spændende programoplæg kan gøres til genstand for en behandling, som også medtænker de sekundære rum i tilknytning til byens gågade.

Hasle Bakker

Projekt indsendt af: Aarhus Kommune

Rådgiver: Transform

Projektet går ud på at skabe et attraktivt og identitetsskabende byrum ud af 1 million kubikmeter jord i den vestlige udkant af Aarhus. Der er tale om overskudsjord placeret i et område, der oprindeligt var planlagt til at være et motorvejstracé. Med afsæt i en række medieeksponerede borgerinddragelser er der udviklet en strategi til udvikling af bakkerne, ligesom der er oprettet en database til indsamling og generering af ideer til områdets fremtidige brug og indretning.

Strategien består af 5 punkter: Diversitet, tilgængelighed, synlighed, programmering og proces. Omsat til områdets tre bakker har punkterne manifesteret sig som tre specifikke landskabelige rum: Spiralen, bjergkammen og plateauet, som hver især opfylder særlige oplevelses- og aktivitetsbehov.

Bedømmelsesudvalget finder projektet nytænkende og relevant – såvel i den specifikke kontekst som ud fra mere generelle betragtninger om, hvad man stiller op med overskudsjord. Resultatet forekommer tilstrækkeligt kraftfuldt og tillokkende til, at bakkernes indretning kan motivere brugere fra nær og fjern til at indtage dem og dermed gøre dem til bymæssige møde- og opholdssteder.

Det bemærkes, at der er tale om et forholdsvis billigt projekt, som på en enkel måde gør en underkendt landskabsressource attraktiv og tilgængelig for befolkningen. Udvalget ser frem til at følge, hvorledes rådgiver vil omsætte de fine tanker til konkrete løsninger.

Østerstrand i sansernes vold

Projekt indsendt af: Fredericia Kommune

Rådgiver: Birk Nielsens Tegnesteue

Projektet har til formål at åbne den voldomkransede fæstningsby Fredericia til vandet. Midlet er at skabe direkte fodgængeradgang til Lillebælt på den anden side af det historiske voldanlæg ved at etablere et trappeanlæg, der bringer stranden i kontakt med byens gadenet. Mod stranden får volden karakter af et stort amfiteatralsk anlæg med plads til 7000 mennesker samt tilstrækkelige scene- og publikumsfaciliteter til at stedet kan benyttes til koncerter og folkefester.

Bedømmelsesudvalget finder det opløftende, at nogen tør komme med forslag til, hvordan man integrerer et historisk anlæg med byens nutidige liv og adfærd. Udvalget er fristet af projektets overordnede ide, men mener, at den spændende tanke om at forbinde by og strand vil blive kvalitativt og rumligt bedre forløst med et mere ydmygt indgreb. Et indgreb der finder en ligevægt mellem gammelt og nyt. Pavillonen virker ligeledes overdimensioneret og vil med fordel kunne nedtones. Også valget af kinesisk granit som gennemgående materiale må ændres.

Udvalget anbefaler, at forslagens videre bearbejdning foregår i et tæt samspil med de nødvendige kompetencer som fredningsmyndigheder og rådgivere, så omfang og udstrækning, materia-

levalg og forholdet til kystlinie kan finde den passende balance. Det er endvidere afgørende at tilrettelægge det kommende forløb således, at forslagets udformning kan blive forankret lokalt.

Bedømmelsesudvalget bemærker, at projektet tilsyneladende er kommet i stand uden om interessenter, der sætter spørgsmålstejn ved projektets intentioner om at foretage indgreb i voldanlægget. Udvalget ønsker derfor at understrege, at projektets succes i stor udstrækning må bero på en bred tilslutning fra de interesserede parter i lokalområdet og i byen.

Gasværksgrunden

Projekt indsendt af: Fredericia Kommune

Rådgiver: Birk Nielsens Tegnestue

Konsulenter: Holger Kortbæk, Lokale og Anlægsfonden, og Virklund Sport

Projektet sigter mod at omdanne en gammel gasværksgrund i Fredericias midte til et åndehul for byens børn og unge. Intentionen er at skabe et fristed for fysisk aktivitet, leg og boldspil på brugernes egne præmisser. Forslaget er udviklet gennem en omfattende og bred programmeringsproces, der har inddraget skoleelever, ungdomsorganisationer og borgere i almindelighed.

Grunden anrettes som en kulørt brik i byens skakbræt og indrettes med kunststofbelægninger, malede overflader, niveauforskelle, vægge og møbler, der tilgodeser forskellige typer af leg og ophold. Tilsammen danner de en printplade med komponenter og ledetråde, som grafisk holder de forskellige aktiviteter i skak.

Bedømmelsesudvalget finder projektets grundidé spændende og har meget stor sympati for dets målsætning, men stiller sig dog tvivlende over for den valgte funktionsindretning og dens robusthed. Der mangler en software, som kan iscenesætte stedets rumlige muligheder, når det ikke er i brug. Eller sagt på en anden måde, så synes den frugtbare proces at have fokuseret meget stærkt på stedets funktioner og derved lukket af for en arkitektonisk bearbejdning af grunden, så den også er indbydende og attraktiv i byen uden aktive unge.

Det anbefales, at kommunen arbejder videre med den diagrammatiske disponering af funktioner til en rumlig form, der er mere fleksibel over tid, og som indbyder til andet liv og ophold end de for-programmerede funktioner.

Høje Torv

Projekt indsendt af: Tegnestuen PLOT

Rådgiver: Birch og Krogboe AS, rådgivende ingeniører

Projektet går ud på at finde alternative placeringer af byrum i Københavns trange indre by. Løsningen ligger lige for: på toppen af byens huse. Konkret anviser projektet, hvorledes taglandskabet på stormagasinet Magasin du Nord kan omdannes til et byrum, der har adgang fra gadeplan. Bevægelsen til bygningens top sker ved hjælp af trapper og elevatorer.

Byrummet modelleres som en byflade, der i billedlig forstand udlægges som en vakuumindepakning af de eksisterende tage. De niveauforskydninger, som opstår heraf, udformes som bakker

og plateauer, der kan indrettes til vidt forskellige aktiviteter, kulturer og livsformer året rundt – og med ubegrænset offentlig adgang selv ved skiftende vejrlig.

Bedømmelsesudvalget finder projektet originalt, og dets fordomsfri tilgang til byrumsproblematikken berigende for diskussionen om fremtidens byrum i Danmark. Udvalget stiller sig tøvende overfor, om projektet lader sig realisere inden for den skitserede økonomiske ramme.

Måløv-forbindelsen

Projekt indsendt af: Ballerup Kommune

Rådgivere: Europlan Arkitekter, By & Landskabsplanlægning, og professor Bjørn Nørgaard

Projektet går ud på at styrke tilknytningen mellem stationsbyen Måløv og et nyopført boligkvarter ved at skabe en forbindelse under vej- og baneføringer, hvor alle kan færdes og føle sig trygge. Projektet betjener sig af to grundelementer: ellipseformer og lys. Ellipserne er rumdannende figurer, der skal skabe forbindelser på tværs af trafikbarriererne. Lys anvendes blandt andet i form af ledelinier, der skal føre de gående trygt igennem stiforløbet.

Gennem hele programmeringen har der fundet en omfattende og engageret proces sted, som har givet de to områders beboere lejlighed til at deltage i projektets udvikling.

Bedømmelsesudvalget finder, at det er en meget relevant og tiltrængt problemstilling, som projektet her tager livtag på. Den ydmyge sti, der har til formål at bringe mennesker værdigt og trygt fra et sted til et andet, er i nogen grad stadig uopdyrket land, og det er velgørende at se et forslag til, hvordan det kan gribes an.

Problematikken forløses dog ikke i tilstrækkelig grad i forslaget, hvis løsning tynges af for mange uvedkommende faktorer som ungdomsboliger m.v. Det anbefales, at projektet igen bringes til at koncentrere sig om byrum.

Kontakt og bevægelse mellem havn og by

Projekt indsendt af: Esbjerg Kommune, Esbjerg Havn og Bymidteprojekt Esbjerg

Rådgivere: IC Byfornyelse og Helene Plet

Underrådgiver: S&I Arkitekter KS

Projektet søger at binde Esbjerg by og havn sammen ved at skabe et byrum i flere planer, der kan optage de store niveauforskelle på mere end 9 meter imellem by og havn. Byrummet er i grunden et parkeringshus i tre planer, der spænder fra byens kant til den vindomsuste stormmole. Det øverste plan anlægges som et multifunktionelt byrum, de to nederste som parkeringsdæk, hvoraf det midterste kan lukkes af ved særlige begivenheder og anvendes til sportsarena. Adgangen til molen foregår ved hjælp af et trappeforløb, der hæftes på bygningen.

Bedømmelsesudvalget finder projektets karske og djærve karakter på kanten af de store naturkræfter både inspirerende og storslået. Parkeringshusets indretning og snit virker rigtigt og gør det troværdigt, at et bygningsvolumen på dette sted både vil kunne binde by og havn sammen og samtidig vil kunne have et byrum på øverste niveau.

Udvalget er ikke overbevist om, at et byrum af denne karakter og med vand som afgørende element, kan være et særlig relevant behov for en by, der i den grad er omgivet af himmel, hav og sand. Det forekommer også tvivlsomt, om en by af Esbjergs størrelse vil have virkelig gavn af et så stort byrum udenfor bymidten.

Bedømmelsesudvalget anbefaler, at der i den videre behandling arbejdes med en forenkling af projektets programforudsætninger. Det anbefales især at undersøge de klimatiske forudsætninger på stedet og hvorledes de tillukkede nabobygninger kan inddrages aktivt i byrummet.

Sogneprojekt i Sdr. Omme

Projekt indsendt af: Grindsted Kommune

Rådgiver: Arkitektfirmaet Juul & Frost

Projektet har været udviklet igennem en omfattende og forbilledlig borgerinddragelse, der har evnet at få næsten alle i lokalsamfundet til at engagere sig livligt i diskussionen om udformning af byens uderum. Borgerinddragelsen er nærmest eksemplarisk.

Det konkrete forlag går ud på at etablere en række mindre byrum, som beboerne kan anvende som omdrejningspunkt både i hverdagen og til fest. Byrummene indskrives i en samlet strategi for Sdr. Ommes fremtidige udvikling, og er udformet som tre rumlige sekvenser, der krydser hinanden forskellige steder i landsbyens midte.

Det centrale og mest bymæssige af rummene er bearbejdet særskilt. Det formidler mødet mellem det landskabelige hovedelement, siengen, og hovedgaden, i form af en pladsdannelse med fire forskellige elementer: et sejldugsinddækket sceneplateau, en række mobile hække, en bakke og en græsflade som overgang til engen.

Bedømmelsesudvalget er imponeret over det brede og livsbekræftende udviklingsforløb, som bekræfter at spørgsmålet om byrums kvalitet ikke kun har relevans for de store byer. Udvalget stiller sig dog kritisk til det konkrete forslags funktionelle og arkitektoniske indhold set i forhold til lokaliteten. Udvalget anbefaler, at der arbejdes videre med løsninger, som ligger i forlængelse af den lokale virkelighed.

Holmegårdsstrøget – Kokkedals livsnerve

Projekt indsendt af: Karlebo Kommune

Rådgivere: Arkitektfirmaet Hasløv & Kjærsgaard, arkitekt Thomas Christoffersen, ex. professor, kunstner Claus Carstensen og ingeniør Kr. Røkbæk A/S

Projektet beskæftiger sig med en vitalisering af et bycenter i forstaden ved at udvikle nye byrum for sociale møder og fællesskaber. En eksisterende vejforbindelse gennem Kokkedal omlægges med det formål at opgradere den til at blive det centrale strøg i en ikke-eksisterende bymidte. Nye træer langs hele forløbet skal udgøre den visuelle signatur, der tydeliggør strøgets udstrækning, mens omdannelsen af et butikscenter til bytorv tænkes at være det sociale og indholdsmæssige tyngdepunkt.

Bedømmelsesudvalget har sympati for projektets intentioner om at tydeliggøre et centerområde gennem visuelle tiltag. Udvalget finder dog ikke forslaget overbevisende eller robust nok til at klare en så central rolle som at skabe en ny identitet. Forslaget bygger på traditionelle tiltag, som ikke anviser hvad det særlige eller attraktive skulle være ved indgrebene i denne sammenhæng.

Det anbefales, at kommunen i højere grad satser på udformningen af det foreslåede bytorv og ser på, hvilke potentialer det har for at tilføre området nye kvaliteter.

Bedre Byrum

Projekt indsendt af: Kerteminde Kommune

Rådgiver: Arkitekt Poul Ingemanns Tegnesteue

Projektet beskæftiger sig med en række mindre indgreb i den historiske bymidte omkring Kerteminde Kirke og i de nærliggende borgergårde. Indgrebene består dels af enkelte større bygningsindgreb som eksempelvis en ny 'kirkevæg' og støttemure, dels af en sum af små forbedringer og tilføjelser. Tilsammen digter de videre på stedets uafsluttede eller forskubbede rumdannelser. Der er tale om det eneste klassiske byrum i Bedre Byrums regi med fint afstemte proportionsforhold mellem bygninger og rum.

Løsningsforslaget respekterer stedets karakter ved at være holdt i samme proportioner og samme røde teglregister som de eksisterende bygninger. De enkelte indgreb tilpasser sig herved til den fine og særlige stemning, som det gamle købstadsmiljø besidder. Mange små steder kittes sammen til en helhed af stilhed og poesi.

Bedømmelsesudvalget finder, at der er tale om et sjældent nænsomt og afdæmpet projekt, som vil kunne blive et værdifuldt tilskud til Kerteminde. Med ganske få midler vil det givet være muligt at opnå mærkbare resultater. Dog kan udvalget være tøvende over for, at det opstillede budget er tilstrækkeligt til at sikre den kvalitet, som den arkitektoniske ambition lægger op til.

Bydelens entré

Projekt indsendt af: Odense Kommune

Rådgivere: Europlan Arkitekter, By & Landskabsplanlægning, byplankonsulent, arkitekt MAA, Kasper Bak

Projektet lægger arm med ét af de vanskeligste og mest omdiskuterede boligområder herhjemme, nemlig Vollsmose-bebyggelsen i Odense. Den gennemgående korridor, som binder stedet sammen i øst-vestlig retning, foreslås omdannet til een stor rambla. De væsentligste og fælles holdepunkter i bebyggelsen samler sig om denne rambla, så der dannes en bymæssig synergi i stedet for det nuværende og forblæste tomrum.

Bedømmelsesudvalget finder, at stedets karakter og problematik i høj grad er relevant at få behandlet i en byrumsmæssig sammenhæng. Forslagets intentioner virker i den henseende rigtige og velargumenterede. Det samme gør ideen med at rulle en markant farvet belægning ud som sammenbindende element, der visuelt kan blive en platform for områdets aktiviteter.

Bedømmelsesudvalget finder dog ikke, at intentionerne er fuldt forløste. Der mangler det afgørende greb, som kunne have gjort den store naturressource, mosen, vest for området til en rekreativ og identitetsskabende faktor. Det kan således undre, at netop den rumlige relation til mosen – som Vollsmoses identitetsmæssige holdepunkt – har fået en så beskeden behandling i løsningsforslaget på bekostning af byinventar og velkendte funktioner for boligområder her samlet på ramblaen.

Det anbefales at inddrage det store antal procesdeltagere i det videre arbejde med at integrere det store landskab med mosen i den byrumsmæssige udformning.

Porten til Bornholm

Projekt indsendt af: Rønne Kommune

Rådgivere: Landskabsarkitekt, professor Steen Høyer, billedhugger Ingvar Cronhammar, Trafikkonsulent, civilingeniør Filip Zibrandtsen, Rambøll-Nyvig A/S og projektleder, arkitekt Paul Børling, SBS Byfornyelse SMBA

Projektet foreslår at tydeliggøre de rumlige muligheder i en type byrum, der oftest er overladt til sig selv. Rum, der alene bliver tydelige i kraft af transit og aktiveret få gange i løbet af dagen eller ugen. Et rum, der overvejende er karakteriseret ved fravær. Projektet ønsker ligeledes at skabe et ankomst- og afgangsrums for de rejsende, der i modsætning til i dag, hvor ankomsten vender ryggen til byen, inviterer til en oplevelse af både det lokale sted og øens karakter og særpræg. Stedet er Bornholmsfærgens leje i Rønne. I dag flyder by og havn sammen i et uklart trafiksystem, og formålet med omlægningen i to etaper er at skabe ro og give overblik i en hektisk situation, hvor oplevelsen af at være i Rønne på Bornholm giver sig selv.

Følgelig foreslår projektet den eksisterende situation erstattet af en trafikal omdisponering af hele området med få oversigtlige landskabelige elementer, der danner association til Bornholm. Ankomstpladsen udformes med en granitsokkel, der dels deler den bilende trafik i flere køreretninger, dels giver den gående mulighed for at overskue den trafikale fordeling og orientere sig om sin videre færd. Denne femkantede plint udgør den markante styring af rummet. Havnepladsens flade samler de spredte bygninger og beplantes med pionertræer som birk og bævreasp. Det er træsorter, der naturligt hører til i denne type byrum, hvor tilfældighed og selvgroethed mere er reglen end undtagelsen i formgivningen.

Bedømmelsesudvalget finder, at løsningsforslaget repræsenterer en usentimental måde at afkode dette sted. Indgrebet tildeler området en ny og bevidst orden, som hæver den rumlige kvalitet. Udvalget bemærker, at der - selv om der ikke har været nogen forudgående udviklingsproces - er tale om et stærkt og konsekvent forslag, som vil kunne forbedre de eksisterende forhold betydeligt, såvel visuelt som trafikalt. Det vil derfor være glædeligt om hele projektet kunne blive gennemført, selv om Bedømmelsesudvalget mener, at stedet allerede i kraft af projektets første fase vil få et synligt kvalitetsløft til glæde for de rejsende og den enkelte, der alene spadserer en tur på havnen.